

KONINKRIJK BELGIE
-----ROYAUME DE BELGIQUE
-----ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE
-----AVIS DU CONSEIL D'ETAT

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, eerste kamer, op 17 maart 1998 door de Voorzitter van de Senaat verzocht hem van advies te dienen over :

- 1° een voorstel van wet "tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet" met amendementen (L. 27.526/1);
- 2° een voorstel van wet "tot wijziging van de rechtspleging betreffende het toestaan van betalingsfaciliteiten inzake consumentenkrediet" (L. 27.527/1),

heeft op 30 april 1998 het volgende advies gegeven :

Le CONSEIL D'ETAT, section de législation, première chambre, saisi par le Président du Sénat, le 17 mars 1998, d'une demande d'avis sur :

- 1° un proposition de loi "modifiant la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation" avec des amendements (L. 27.526/1);
- 2° un proposition de loi "modifiant la procédure d'octroi de facilités de paiement en matière de crédit à la consommation" (L. 27.527/1),

a donné le 30 avril 1998 l'avis suivant :

STREKKING VAN DE VOORSTELLEN

1. Het voor advies voorgelegde wetsvoorstel L. 27.526/1 strekt er in hoofdzaak toe in de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet een regeling in te voeren voor het geval dat de kredietnemer zijn verplichtingen niet kan nakomen en de kredietgever naar aanleiding hiervan allerlei bedragen vordert die de contractuele verplichtingen van de consument-kredietnemer vaak met een "sneeuwbaaleffect" verzwaren (1).

De bepalingen van het wetsvoorstel werden, met uitzondering van art. 1, "integraal vervangen" door de amendementen nrs. 1, 2, 3 en 9 van de indiener van het wetsvoorstel. De regering heeft de amendementen nrs. 4, 5, 6, 7 en 8 ingediend om het wetsvoorstel aan te vullen (2).

2. Het wetsvoorstel L. 27.527/1 bepaalt er zich toe de procedure voor het toestaan van betalingsfaciliteiten zoals voorzien in artikel 38 van de wet op het consumentenkrediet en de artikelen 1337bis tot 1337octies van het Gerechtelijk Wetboek te versoepelen door erin te voorzien dat er geen verplichting meer bestaat voor de schuldenaar om eerst betalingsfaciliteiten te vragen aan de schuldeiser, waarbij de schuldenaar slechts bij weigering of gebrek aan

(1) Gedr. St., Senaat, 1997-98, nr. 540/1.

(2) Gedr. St., Senaat, 1997-98, nr. 540/2 en nr. 540/3.

reactie van de schuldeiser een beroep kan doen op de rechter (aanpassing van artikel 1337bis door artikel 2 van het voorstel) en dat er geen sanctie van nietigheid meer bestaat bij het niet-vermelden van bepaalde gegevens in het verzoekschrift, doch de procedure enkel geschorst wordt tot de gegevens overgemaakt worden (aanpassing van de artikelen 1337ter en 1337quater van het Gerechtelijk Wetboek door de artikelen 3 en 4 van het voorstel) (1).

ONDERZOEK VAN DE TEKSTEN

L. 27.526/1

Amendement nr. 1

1. Dit amendement strekt ertoe in de voormelde wet van 12 juni 1991 een nieuwe onderafdeling in te voegen, met het opschrift "Gevolgen van de niet-uitvoering van de krediet-overeenkomst door de consument". Deze afdeling bestaat uit een nieuw artikel 27bis.

De voorgestelde bepaling bevat een beperkende opsomming van betalingen die de kredietgever van de consument mag vorderen wanneer deze zijn verbintenissen niet nakomt.

De Franstalige en de Nederlandstalige versie van het voorgestelde artikel 27bis wijken inhoudelijk zodanig van elkaar af dat vooraf moet worden onderzocht welke de

(1) Gedr. St., Senaat, BZ 1995, nr. 27/1.

vermoedelijke bedoeling is van de indiener van het amendement.

Beknopt weergegeven, luidt de Franse tekst als volgt :

"En cas de résolution du contrat ou de déchéance du terme ... ou en cas de simple retard de paiement, aucun paiement autre que ceux indiqués ci-dessous ne peut être réclamé au consommateur".

Deze tekst verwijst dus naar drie hypothesen : ontbinding van de overeenkomst (met inbegrip van de gerechte-lijke ontbinding krachtens artikel 1184 van het Burgerlijk Wetboek), verval van de termijnbepaling en eenvoudige betalingsachterstand.

De Nederlandse versie verwijst slechts naar twee hypothesen : ontbinding en verval van de termijnbepaling. De gewone betalingsachterstand (in de tekst : "gewone wanbetaling") wordt in deze versie beschouwd als louter een van de redenen die de ontbinding of het verval van termijnbepaling veroorzaken.

De Nederlandse tekst luidt inderdaad als volgt :

"Bij de ontbinding of opeisbaar worden van de overeenkomst wegens de niet-uitvoering door de consument van zijn verbintenissen of wegens een gewone wanbetaling mag aan de consument geen andere betaling gevraagd worden dan ...".

De Nederlandse tekst van het voorgestelde artikel 27bis is niet bestaanbaar met artikel 29 van de wet, ook niet na wijziging van deze bepaling ingevolge amendement nr. 8 van de regering.

.../...

Luidens artikel 29 is "verboden" en "wordt als niet geschreven beschouwd" elk beding waarbij de kredietgever gemachtigd wordt de onmiddellijke betaling van de nog te vervallen termijnen te eisen of waarbij in een uitdrukkelijke ontbindende voorwaarde wordt voorzien. Overeenkomstig artikel 4 zijn dergelijke bedingen nietig, vermits zij de verplichtingen van de consument verzwaren.

Op dit verbod bestaan slechts twee uitzonderingen, die nader worden gepreciseerd in 1° en 2° van artikel 29 : zware wanprestatie (niet-betaling van twee termijnen of van een bedrag gelijk aan 20 % van de totale terug te betalen som na formele ingebrekestelling van de kredietnemer) en vervreemding of onrechtmatig gebruik van een lichamelijk roerend goed waarvan de kredietgever de eigendom heeft voorbehouden. Alleen in deze twee gevallen kan wettig worden voorzien in een vervroegde opeisbaarheid of in een ontbinding van de overeenkomst.

De Nederlandse versie van het voorgestelde nieuw artikel 27bis, als geformuleerd in amendement nr. 1, houdt evenwel in dat een ontbinding of het verval van termijnbepaling kunnen worden veroorzaakt door :

- "de niet-uitvoering door de consument van zijn verbintenissen", en
- "een gewone wanbetaling".

.../...

Aldus ontstaat een kennelijke strijdigheid met artikel 29, blijkens hetwelk een beding van ontbinding of van termijnverval slechts mogelijk is in twee gevallen.

Uit de verantwoording van het amendement moet blijken dat de Franse versie het best aan de bedoeling van de indiener beantwoordt, met name dat alle gevolgen van de niet-uitvoering van de kredietovereenkomsten op dezelfde wijze worden behandeld, "of het gaat om de ontbinding van de overeenkomst, het opeisbaar worden van de overeenkomst of om een gewone wanbetaling".

2. De woorden "het opeisbaar worden van de overeenkomst" zijn in rechte moeilijk te begrijpen. Men vertale de Franse uitdrukking "déchéance du terme" als "verval van de termijnbepaling" of "termijnverval".

Zo ook wordt "simple retard de paiement" beter weergegeven door "eenvoudige betalingsachterstand".

3. Indien de veronderstelling betreffende de bedoeling van de indiener van het amendement juist is, wordt de Nederlandse tekst van het ontworpen artikel 27bis best als volgt gesteld :

"Bij de ontbinding van de overeenkomst of bij het verval van de termijnbepaling wegens de niet-uitvoering door de consument van zijn verbintenissen, of bij een eenvoudige betalingsachterstand, mag aan de consument geen andere betaling gevraagd worden dan die hieronder vermeld : ...".

.../...

Amendement nr. 2

Men herschrijve de inleidende zin van de Nederlandse tekst als volgt : "Verboden is en als niet geschreven wordt beschouwd, elk beding dat ...".

Zo amendement nr. 4 van de regering wordt aangenomen, moet het nieuwe artikel 28 dienovereenkomstig worden aangepast, en zal men de woorden "en kosten" moeten invoegen tussen de woorden "nalatigheidsinteressen" en "die hoger liggen dan".

Amendement nr. 3

In deze bepaling wordt verwezen naar een ontbinding of vervroegde opeisbaarheid (d.w.z. verval van tijdsbepaling) "wegens de niet-uitvoering door de consument van zijn verbintenissen".

Om de redenen uiteengezet bij het onderzoek van amendement nr. 1, heeft deze bepaling alleen betrekking op de volgende gevallen :

- ontbinding ingevolge een uitdrukkelijk beding in overeenstemming met artikel 29;
- gerechtelijke ontbinding krachtens artikel 1184 van het Burgerlijk Wetboek;
- verval van termijnbepaling in overeenstemming met artikel 29.

.../...

Amendement nr. 4

Zo dit amendement wordt aangenomen, dienen de amendementen nr. 1 en 2 dienovereenkomstig te worden aangepast door invoeging, waar nodig, van de woorden "en kosten".

Amendement nr. 5

Geen opmerkingen.

Amendement nr. 6

Indien dit amendement wordt aangenomen, zal de tekst van paragraaf 2, tweede lid, van het nieuw artikel 27bis als volgt moeten worden aangepast :

"De nalatigheidsinterest mag alleen toegepast worden op het verschuldigd blijvende saldo en, in voorkomend geval, op het bedrag van de vervallen en niet-betaalde interesten gekapitaliseerd overeenkomstig artikel 1154 van het Burgerlijk Wetboek".

Amendement nr. 7

In de Nederlandse tekst van de voorgestelde paragraaf 4bis, schrijve men "verschuldigd blijvende saldo".

Amendement nr. 8

Zoals reeds vermeld in opmerking 2 bij amendement nr. 1 schrijve men, om het Franse "décheance du terme" weer te geven, "verval van de termijnbepaling" of "termijnverval".

Indien dit amendement wordt aangenomen, worde daarom de nieuwe tekst van artikel 29 als volgt gesteld :

"Elk beding dat voorziet in het verval van de termijnbepaling of in een uitdrukkelijke ontbindende voorwaarde, is verboden en wordt als niet geschreven beschouwd, tenzij : ...".

Amendement nr. 9

Geen opmerkingen.

Toepassing in de tijd

Noch het wetsvoorstel noch de amendementen houden een regeling in betreffende de toepassing in de tijd van de nieuwe bepalingen.

Het komt de wetgever toe te preciseren of de nieuwe regeling - in haar geheel of slechts ten dele - alleen voor toekomstige overeenkomsten geldt, dan wel of zij onmiddellijk van toepassing is op de lopende overeenkomsten.

L. 27.527/1

Bij dat voorstel zijn geen opmerkingen te maken.

PORTEE DES PROPOSITIONS

1. La proposition de loi L. 27.526/1 soumis pour avis vise essentiellement à insérer dans la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation des dispositions concernant le cas où l'emprunteur n'est pas en mesure de respecter les obligations qui lui incombent et où le prêteur lui réclame en conséquence diverses sommes alourdissant souvent (1), avec un effet de type "boule de neige", les obligations contractuelles du consommateur emprunteur.

A l'exception de l'article 1er, les dispositions de la proposition de loi ont été "remplacées intégralement" par les amendements n°s 1, 2, 3 et 9 émanant de l'auteur de la proposition de loi. Le gouvernement a introduit les amendements n°s 4, 5, 6, 7 et 8 dans le but de compléter la proposition de loi (2).

2. La proposition de loi L. 27.527/1 se limite à assouplir la procédure d'octroi des facilités de paiement prévue par l'article 38 de la loi relative au crédit à la consommation et par les articles 1337bis à 1337octies du Code judiciaire, en mettant fin à l'obligation qui incombait au débiteur de demander préalablement des facilités de paiement au créancier, alors que le débiteur ne pouvait saisir le juge qu'en cas de refus ou d'absence de réaction du créancier (modification de l'article 1337bis par l'arti-

(1) Doc. parl. Sénat, 1997-98, n° 540/1.

(2) Doc. parl. Sénat, 1997-98, n° 540/2 et n° 540/3.

cle 2 de la proposition) ainsi qu'à la peine de nullité qui frappait la requête en l'absence de certaines mentions, mais en prévoyant une simple suspension de la procédure jusqu'à la communication de ces informations (modification des articles 1337ter et 1337quater du Code judiciaire par les articles 3 et 4 de la proposition) (1).

EXAMEN DES TEXTES

L. 27.526/1

Amendement n° 1

1. Cet amendement vise à introduire dans la loi précitée du 12 juin 1991 une nouvelle sous-section intitulée "Des conséquences de la non-exécution du contrat de crédit par le consommateur". Cette section consiste en un nouvel article 27bis.

La disposition proposée comprend une énumération limitative des paiements que le prêteur peut exiger du consommateur lorsque celui-ci ne respecte pas ses obligations.

Les versions française et néerlandaise de l'article 27bis proposé diffèrent tellement quant à leur contenu qu'il convient de déterminer dans un premier temps les intentions présumées de l'auteur de l'amendement.

(1) Doc. parl. Sénat, SE 1995, n° 27/1.

En résumé, le texte français dispose que :

"En cas de résolution du contrat ou de déchéance du terme ... ou en cas de simple retard de paiement, aucun paiement autre que ceux indiqués ci-dessous ne peut être réclamé au consommateur".

Ce texte envisage donc trois hypothèses : la résolution du contrat (y compris la résolution judiciaire en vertu de l'article 1184 du Code civil), la déchéance du terme et le simple retard de paiement.

Le texte néerlandais n'envisage que deux hypothèses : la résolution et la déchéance du terme. Dans cette version, le simple retard de paiement ("gewone wanbetaling" dans le texte néerlandais) est simplement considéré comme l'une des raisons donnant lieu à la résolution ou à la déchéance du terme.

Le texte néerlandais dispose en effet que :

"Bij de ontbinding of opeisbaar worden van de overeenkomst wegens de niet-uitvoering door de consument van zijn verbintenissen of wegens een gewone wanbetaling mag aan de consument geen andere betaling gevraagd worden dan ...".

Le texte néerlandais de l'article 27bis proposé n'est pas compatible avec l'article 29 de la loi, même après modification de cette disposition par l'amendement n° 8 émanant du gouvernement.

.../...

Selon l'article 29, toute clause qui autorise le prêteur à exiger le paiement immédiat des versements à échoir ou qui prévoit une condition résolutoire expresse est "interdite" et réputée "non écrite". Conformément à l'article 4, ces stipulations sont nulles puisqu'elles aggravent les obligations du consommateur.

Cette interdiction ne souffre que deux exceptions, précisées aux 1° et 2° de l'article 29 : la non-exécution grave de ses obligations (défaut de paiement de deux échéances ou d'une somme équivalente à 20 % du montant total à rembourser après mise en demeure formelle de l'emprunteur) et l'aliénation ou l'usage illicite d'un bien meuble corporel dont le prêteur s'est réservé la propriété. La déchéance du terme ou la résolution du contrat ne peuvent être prévus légalement que dans ces deux cas.

Tel qu'il est libellé dans l'amendement n° 1, le texte néerlandais du nouvel article 27bis proposé implique cependant que la résolution ou la déchéance du terme peuvent résulter de :

- la "non-exécution de ses obligations par le consommateur" et du
- "simple retard de paiement".

Il en résulte une incompatibilité manifeste avec l'article 29, en vertu duquel une clause de résolution ou de déchéance du terme ne peut être prévue que dans deux cas.

.../...

Il y a lieu de conclure de la lecture de la justification de cet amendement que c'est la version française qui correspond le mieux aux intentions de l'auteur, c'est-à-dire que toutes les conséquences de l'inexécution du contrat de crédit sont traitées de la même façon, "qu'il s'agisse de la résolution du contrat, de la déchéance du terme ou d'un simple retard de paiement".

2. Les termes "het opeisbaar worden van de overeenkomst" figurant dans le texte néerlandais se conçoivent avec difficulté en droit. Il y a lieu de traduire l'expression française "déchéance du terme" par "verval van de termijnbepaling" ou "termijnverval".

De même, il serait préférable de traduire "simple retard de paiement" par "eenvoudige betalingsachterstand".

3. Si l'hypothèse développée au sujet des intentions de l'auteur de l'amendement s'avérait exacte, il conviendrait de rédiger comme suit le texte néerlandais de l'article 27bis en projet :

"Bij de ontbinding van de overeenkomst of bij het verval van de termijnbepaling wegens de niet-uitvoering door de consument van zijn verbintenissen, of bij een eenvoudige betalingsachterstand, mag aan de consument geen andere betaling gevraagd worden dan die hieronder vermeld : ...".

Amendement n° 2

Il convient de réécrire comme suit la phrase introductive du texte néerlandais : "Verboden is en als niet geschreven wordt beschouwd, elk beding dat ...".

En cas d'adoption de l'amendement n° 4 émanant du gouvernement, il y aura lieu de modifier le nouvel article 28 en conséquence, et les mots "et frais" devront être insérés entre les mots "intérêts de retard" et "supérieurs à".

Amendement n° 3

Cette disposition traite de la résolution ou de la déchéance du terme (à traduire par "verval van tijdsbepaling" dans le texte néerlandais et non par "vervroegde opeisbaarheid") "en raison de la non-exécution de ses obligations par le consommateur".

Pour les raisons exposées au cours de l'examen de l'amendement n° 1, cette disposition a uniquement trait aux cas suivants :

- résolution en application d'une clause explicite conformément à l'article 29;
- résolution judiciaire en vertu de l'article 1184 du Code civil;
- déchéance du terme conformément à l'article 29.

.../...

Amendement n° 4

En cas d'adoption de cet amendement, il conviendra d'adapter les amendements n°s 1 et 2 en conséquence en insérant, où il se doit, les mots "et frais".

Amendement n° 5

Aucune observation.

Amendement n° 6

En cas d'adoption de cet amendement, le texte du paragraphe 2, alinéa 2, du nouvel article 27bis devra être modifié comme suit :

"L'intérêt de retard ne peut s'appliquer que sur le solde restant dû et, le cas échéant, sur le montant des intérêts échus et non payés, capitalisés en application de l'article 1154 du Code civil".

Amendement n° 7

Dans le texte néerlandais du paragraphe 4bis proposé, on écrira "verschuldigd blijvende saldo".

.../...

Amendement n° 8

Ainsi qu'il a été relevé ci-dessus dans l'observation n° 2 au sujet de l'amendement n° 1, il y a lieu de traduire l'expression française "déchéance du terme" par "verval van de termijnbepaling" ou "termijnverval".

En cas d'adoption de cet amendement, il y aura lieu de ce fait de rédiger comme suit l'article 29 :

"Toute clause qui prévoit une déchéance du terme ou une condition résolutoire expresse est interdite et réputée non écrite, à moins d'être stipulée : ...".

Amendement n° 9

Aucune observation.

Application dans le temps

Ni la proposition de loi, ni les amendements ne règlent l'application dans le temps des nouvelles dispositions.

Il revient au législateur de préciser si le nouveau régime s'appliquera - en tout ou partie - exclusivement aux nouveaux contrats, ou s'il s'appliquera immédiatement aux contrats en cours.

.../...

AW

- 18 -

L. 27.526/1
L. 27.527/1

L. 27.527/1

Cette proposition n'appelle pas d'observation.

De kamer was samengesteld uit

La chambre était composée de

de Heren J. DE BRABANDERE,
Messieurs

kamervoorzitter,
président de chambre,

M. VAN DAMME,
D. ALBRECHT,

staatsraden,
conseillers d'Etat,

G. SCHRANS,
E. WYMEERSCH,

assessoren van de
afdeling wetgeving,
assesseurs de la
section de législation,

Mevrouw A. BECKERS,
Madame

griffier,
greffier.

De overeenstemming tussen de Nederlandse en de Franse tekst werd nagezien onder toezicht van de H. D. ALBRECHT.

Het verslag werd uitgebracht door de H. P. DEPUYDT, auditeur. De nota van het Coördinatiebureau werd opgesteld en toegelicht door de H. E. VANHERCK, referendaris.

La concordance entre la version néerlandaise et la version française a été vérifiée sous le contrôle de M. D. ALBRECHT.

Le rapport a été présenté par M. P. DEPUYDT, auditeur. La note du Bureau de coordination a été rédigée et exposée par M. E. VANHERCK, référendaire.

DE GRIFFIER - LE GREFFIER,

DE VOORZITTER - LE PRESIDENT,

A. BECKERS

J. DE BRABANDERE